

Иван Вазов

Увеселителен влак

I

Гара Букурещ!

Огромната тълпа пътници българи, от двата пола, се изсипа от вагоните.

Г-н Туркулов и жена му седнаха в кола и потеглиха за една гостилница, за която по-рано узна Туркулов, че е по-евтина.

Гърмежът по улиците, високите здания на румънската столица, богатите магазини, разкошните накити на жените, върволякът, движението, картината на непознатото и необикновеното зашеметиха госпожа Туркулова.

Тя пръв път пътувала толкова далеко от улица „Аспарух“. Мъжът ѝ я беше извел да види свят, възползуван от увеселителния влак *София-Букурещ*, разходка, наредена от един досетлив предприемач, с твърде намалени цени. На това се дължеше големия брой пътници.

В скромната гостилница, дето слязоха и други българи, Туркулови се спряха само няколко минути, па излязоха, нетърпеливи да поразгледат Букурещ.

Вървяха напосока, те минаха през разни улици и излязоха на главната: Strada Victoriei (улица на победата). Беше празничен ден. Булевардът пред университета гъмжеше от навалица. Там привлече вниманието им конната статуя на Михай Витязя. Дълго зяпаха пред бронзовия лик на румънския герой, блъскани от върволяка, заглушавани от мълвата – без да обръщат внимание ни на едното, ни на другото.

Госпожа Туркулова най-послед се умори от гледане.

– Цанко, да видим друго.

И тя машинално изви ръка, за да фане под мишница пак мъжа си, изгледвайки за последен път гигантската закривена опашка на бронзовия кон.

Но тя почувствува, че ръката ѝ бутна гърбът на някого, и се извърна.

Оня, когото бутна, не беше Цанко.

Тя видя, че я гледа очудено един непознат господин.

– Цанко! – извика тя и се заозърта.

Непознатият се я гледаше зачуден. Тя му се не беше извинила.

Магдалина зе да обикаля паметника, пробивайки си път през тълпата с ръце и лакти, за да види мъжа си.

Очите ѝ видяха безброй мъже, но нейния нямаше.

– Изгубихме се! – прошепушна тя безпокойно.

После пак се зашурия из тълпата, в която нахалос се сили да съгледа някой от българите, дошли заедно с тях.

Магдалина помисли, че не ѝ остава друго, ами да се върне на гостилницата, там да чака Цанка. Да бе по-съобразителна, би чакала на същото място; но Магдалина, останала протодушна провинциалка и в София, неопитна, с ум привикнал да се води от други ум, не можа да съобрази това просто нещо.

Тя махна на един файтонджия.

– Унде? (На къде?) – попита возачът.

– На хотела карай! – каза тя, но веднага сети, че той не разбира български, а тя не знае влашки.

Тя не беше попитала за името на гостилницата си.

– Иди си, иди си – каза тя на влаха.

Той я изгледа зачуден, избъбра нещо недоволен и шибна конете.

II

Тогава Магдалина реши да се управи сама до гостилницата си, като се стараше да си припомни, по някои видени сгради и предмети, улиците, из които бяха дошли.

Тя помнеше, че преди да излязат тука, бяха минали край една градина и фана посоката, която ѝ се стори, че е най-вярна. Мина една по-малко шумна улица и се озова на някакъв мегдан, на оня край с градина. Като отиде до нея, видя, че е друга градина.

Тя се озърна слисана.

Спомни си тогава, че беше видяла високото кубе на една черква. Едно такова кубе се издигаше недалечно през къщята. Улови друга улица, по посока на това здание. Но намери, че тая черква е друга. Тогава съгледа, че се издигаха наблизко и далеко и други кубета на черкви. Това я забърка.

Често минувачи се спираха и изглеждаха тая хубава жена очудени.

Един-двама млади, наконтени мъже почтително подигнаха шапките си и я запитаха или ѝ думаша нещо, което тя не разбираше.

– Боже мой! – пъшкаше тя, като продължаваше да се лута из улиците и да изглежда зданията, прилични по нещо на гостилници.

Па фана да негодува против мъжа си.

– Остави ме, заряза ме, дивакът. Изгуби жена си! Де се е чуло това?

И пъшкаше.

Тя попитваше неволно някои срещнати хора за мъжа си, дано се улучи някой българин. И на влашките им въпроси тя отговаряше въпросително: Туркулов?

– Трябва да е туркиня или да търси някой турчин – казаха си двама офицери, на които пак беше отговорила с тая дума¹. Па ѝ махнаха да дойде с тях. Тя доверчиво ги придружи и вървяха заедно около сто метра.

– Crédieu! Elle n'est pas mal. Un vrai type de femme mignonne – каза единият.

(Дявол! Бива си я. Истински тип на миловидна женица).

– Elle plaît vraiment – казваше другият.

(Наистина, привлекателна).

Те повикаха стоящия до ъгъла стражарин и му говориха нещо.

---

1. Turcu, Furcul – по румънски значи турчин.

Стражаринът, човек нисък, дебел, с грубо лице, с паднали мустаци въз устата, дойде при нея, поздрави я и я попита:

– Туркул?

– Да, да! – отговори Магдалина радостно. Тя се чудеше как не се сети по-рано да се обърне до съдействието на полицията, за да намери мъжа си.

– Пофтим, домна! – каза ѝ стражарят и ѝ направи знак с ръка да го последва.

Тя тръгна с него поуспокоена.

Няколко пъти полицейския служител се обръща към нея се с тоя въпрос:

– Турку?

– Да, да, да, Туркулов.

И тя се усмихваше щастливо. Как сега ѝ се виждаше симпатичен тоя човек.

Минаха две улици, пресякоха градина с железен стобор. Магдалина пак помисли, че това е първата градина и улицата ѝ се стори, че е една от минатите с мъжа ѝ.

– И каква хитра тукашната полиция! – мислеше тя. – Знаят всеки пътник де е слязъл и как го викат. Как ще да натъркам носа на Цанка, тоя дивак! – После ѝ домиля за него: – И той сега ме дири и се е уплашил за мене... Трябва един цял лев да подарим на стражарят.

Припичаше. Магдалина имаше силна жажда от многото ходене. При едно павилъонче на улицата видя, че хората пият вода из чаша, която им наливаше момиче.

Тя направи знак на другаря си, че иска да пие. Той разбра и се отби с нея при павилъончето. Но като сръбна от содата, тя се намръщи и остави чашата.

– Вода! – каза тя.

Девојката разбра и ѝ наля вода. Магдалина с наслаждение изпразняше чашата, догдето другарят ѝ разменяше няколко думи с продавачката на сода. Тя пак зачу думите „турк“, „туркул“.

Стражарят изпи недопитата от Магдалина чаша със сода, па ѝ каза, като си отри надвисналите мустаци: – Мерси.

Продавачката я гледаше любопитно.

– Фрумоза домна – каза тя (хубава госпожа).

Магдалина ѝ се усмихна приятелски, остави ѝ гологан и тръгна пак със стражаря.

Те вървяха като добри и стари приятели. Стражарят, щастлив, че

има случай да послужи и даже да кавалерствува на такава миловидна чужденка, често я гледаше приветливо и ѝ изговаряше: фрумоза домна.

Среща им се зададе един файтон.

– Пазещи – каза ѝ той и я отстрани.

Тая дума „пазещи“ я зачуди.

Попита го: „Да не сте българин?“ Но той нищо не разбра, само ѝ кимна ухилено.

– Не е българин – помисли си Магдалина, но влашкият език е разбъркан с български, аз съм чула от *Македонски* в театра, когато играеха „Хъшовете“.

Най-после стражарят ѝ посочи една къща, над която се развяваше червено знаме.

– Не е това! – каза тя и се спря нерешително. Зданието съвсем не приличаше на гостилницата ѝ.

Но стражарят сочеше с пръст зданието и я приканваше с убедителни знакове да го последва.

– Тука ли е? – попита тя твърде зачудена какво ще прави мъжът ѝ в тая къща с червения байрак.

– Да, да – отговори утвърдително стражарят.

III

Като дойдоха до портата, той натисна копчето на електрическия звънец. Вратнята се отвори и излезе един висок, дългомустакат човек, с фес, с арнаутска ризница, ален чепкен, обшит със злато.

На Магдалина трепна сърцето от радост. Арнаутиът ѝ се видя по-близък, по-свой човек от всички тия власи.

Стражарят му разправи нещо, предаде я на арнаутина, поздрави я и тръгна.

– Чакай! – и тя извади, та му даде четирите гологана, които ѝ останаха.

– Бо да прости! – поблагодари ѝ полицейския служител.

– Имат и *бог да прости* – знам това от *Македонски*. – Дали го помнят тук още с ризницата – думаше си Магдалина; но тя нема време да довърши размишленията си. Арнаутиът ѝ проговори: – Буюрун, мадам! – и тя тръгна покорно след него.

– Какво ще прави тука Цанко?

Влязоха в широко антре с паркет, после в една стая мобилирана с кадифени кресла и канапета. Арнаутиът я по-кани да седне, па излезе.

Магдалина, като чакаше мъжа си, изглеждаше богатата стая. На стената висеше голям образ на султана в златно кръжило.

– Какво прави тука тоя султан – зачуди се тя, – и Цанко при него?

На един украсен със седефени шарки стол стоеше пъстро фарфорово наргиле, с увит около него, като червена змия, маркуч. Имаше фотографии по стените. Те представляваха се хора с фесове и с ордени по гърдите.

Вратата се отвори и влезе един млад изящен турчин, с интелигентен вид.

– Кой османлия търсите, госпожо? – попита я той вежливо.

Тя не отбираше турски. Ограничи се само да изрече името на мъжът си. Той я попита по французки. Тя дигна рамена.

И той дигна рамена.

Това беше драгоманина на турското в Букурещ посолство, дето била доведена от досетливия стражар.

Чиновникът разбра, че тая жена по погрешка е доведена тук.

– Не е ли тука Туркулов? – попита тя, обфаната отново от безпокойствие. Ефендите разбра, че Туркулов е собствено име и че търси

някаго, който носи това име.

– Йок – отговори той.

Само тая дума разбра. Тогава стана плахо, за да си излезе. Турчинът я попита пак, като си припомни окончанието на името.

– Москов? Сърб? Булгар?

– Булгар! – извика Магдалина.

– София? Варна?

– София! – отговори Магдалина. Надеждата изново я съгръ.

По лицето на ефендите се изписа удовлетворение. Той клюмна усмихнато, повика арнаутина-гавазин и го попита за адреса на българското агентство, записа го на един лист хартия и й я даде с думите: – Мадам, булгар консулато.

Магдалина му благодари с лека усмивка.

Той се извърна към гавазина: – Я заведи госпожата до главната улица, оттам сама ще се управи с бележката ми.

IV

До главната улица имаше доста разстояние. Магдалина с арнаутина вървяха заедно, като сегизтогиз разменяха мимически движения, с които си отговаряха на неразумни въпроси.

Арнаутинят се улучи човек надарен с особено рицарско чувство към жената, оставена временно под закрилата на неговата храброст и такт. Величествено се размяташе ризницата по тротоара и минувачите очудени гледаха тоя исполин с тая малка жена, той имаше изглед на човек, който се готви да убие с юмрука си всеки, който би дръзнал да оскърби даже с един нескромен поглед госпожата. Някои земаха Магдалина за дъщеря, жена или роднина на някой посланик и с почит се отстраняваха.

Магдалина стискаше билетчето на ефендите и мислеше за мъжа си и за терзанията му в тая минута. Мислеше си още колко митарства има, доде се намери с него, защото и в българското консулство не можеха да знаят името на една гостилница, която и тя не знае.

Добросъвестният арнаутин фърляше зверски погледи на някои от срещнатите, които си позволяваха да се вторачват твърде в Магдалина, а като пресичаха улицата викаше повелително на файтонджиите да спрат или да се отбият. Това силно ласкаеше Магдалина: тя пръв път в живота си се виждаше предмет на такова внимание.

Като излязоха на главната улица, арнаутинят, преди да се раздели с нея, даде й устни насочвания. Тя само климаше приветливо, без да разбере нещо, като се вглеждаше в огромните му мустаци, които стърчаха застрашително високо над главата ѝ.

Стисна му ръката с признателност и продължи пътя си сама, спирайки се неволно пред модните магазини или се оглеждаше в стъклата им, дето виждаше бузите си твърде разчервенели. Даже видя брадавичката си и се усмихна.

– Ако ме дири мъжът ми, по тоя белег ще ме дири...

При един такъв магазин, дето прикова вниманието ѝ една прекрасна сламена капелина, с чудна копринена фльонга в средата, с брилянт между венче от сапфири, съгледа, че е изпуснала книжката. При това откритие тя се изново обезпокои. Тя се озърна плахо. Слънцето залязваше. Продължи пътя си и пита на няколко места за българското консулато – „булгар консулато“ – без да получи свестен отговор, и си отиваше

напред: гладна, уморена, подвякла крака. Дойде ѝ на ум да земе файтон, но като се сети, че няма пари, отказа се от това намерение.

– Както ми разправяше арнаутина, ще е близо тук някъде! – И тя попита един стражар за българското консулато.

Той дигна равнодушно рамена, види се, не я разбра или не знаеше това консулато. Но други един доби вид, че разбра, и ѝ посочи в дъното на една напречна улица.

Тя действително можа да види едно знаме, че се развява тамо. Скоро щеше да мръкне и едничката ѝ надежда оставаше там, при оня байрак. Как ѝ тупаше сърцето, като го приближаваше. Още по-близо тя видя, че там са два байрака, от двете страни на една отворена порта, с арка отгоре. В двора, заградени с железен стобор, се зеленееха дървета.

V

Магдалина влезе запъхтяна под арката, на която в здрача не можа да прочете надписа. Имаше под дърветата много кръгли маси със столове при тях, празни. При всичко, че никой гавазин я не посрещна, тя се запъти из алеята към павильона в дъното на двора.

Пресрещна я един господин с бяла вратовръзка и с фрак и я попита какво желае.

– Тук българ консулат? – попита тя запъхтяна келнера.

Той ѝ отговори по-напред със слова, после със знакове, че тука няма такава нещо.

Магдалина позна тогава, че това е градина и бирария и изпъшка безнадеждно.

Тя беше премаляла и седна при една маса. В тоя миг дворът се осветли с фенери и се появиха някои гости.

Магдалина стоеше слисана, безпомощна и се готвеше да заплаче и не виждаше господина с бялата вратовръзка и с фрака, който стоеше неподвижен пред нея, очаквайки да му поръча нещо.

Но той я остави, понеже вниманието му отвлече един нов гост, човек млад още, с рижи бакенбарди, изящно облечен, който вървеше из алеята, въртейки небрежно бастуна си.

Те се спрязаха малко време, като гледаха насам. После господинът с бакенбардите се запъти към масата, дето стоеше Магдалина.

Господинът с бакенбардите я поздрави учтиво по български. Магдалина дигна очи. Тя го не познаваше. Но като чу българското „добър вечер“, нова надежда я ободри. Тя го попита за българското консулато. Непознатият ѝ отговори, че в тая улица е персийското консулато, и изказа готовност да я заведе в българското. При всичко, че той говореше завално, неправилно български, като един чужденец, незнаещ добре езика, Магдалина с удоволствие прие тая среща и не се зачуди, когато той ѝ поиска позволение и седна при масата.

Той изслуша, с живо наглед участие, одисеята на Магдалина из Букурещ и впиваше остро погледа си в милоото ѝ развълнувано лице. Тя неволно усети доверие към тоя любезен господин, тъй изящен, тъй почти-телен. Без да я пита, той деликатно ѝ поръча бира със закуски. Магдалина, подир дълго отказване, склони да приеме угощението му – тя премираше от глад, – след което щяха да идат при консулатото. Мнозина

други гости от други маси поглеждаха усмихнато или завистливо тоя господин, честит в обществото на такава напета дама.

Внезапно господинът с бакенбардите съгледа, че влезе в градината една висока млада госпожа, извини се и отиде при нея. Магдалина остана сама втрещена.

VI

Когато Цанко Туркулов изтърва, по една непросителна разсеяност, съпругата си при паметника на Михай Витязя, той я дири в тълпата напразно, а после се затече към една друга госпожа и я гони доста надалеко, за да се убеди с ужас, че се е припознал.

И зашчуря се да търси Магдалина.

Като изгуби надежда да я види на тоя булевар, той се затече в гостилницата си, разумява се, безплодно. Тогава съобрази, че жена му не знае името на гостилницата, чийто латински надпис и не би могла да разбере, нито можеше да се управи из непознати и забъркани улици до нея. Па се сети, че тя няма и пари.

Уплаши се Цанко и се залута да я дири из околните улици, на посока.

Случаят го среща с познатият нам стражарин, с падналите въз уста мустаци. Той и нему зададе въпроса си, зададен досега на петнайсетина пазители на тишината – той знаеше влашки.

– Съгледахте ли жена ми, една чужденка, да ходи тъдява?

Вместо ужасното и кратко: „Нам възут“ (не видях) или нямо повдигане на рамена, тоя път Цанко чу питането:

– Чужденка? Каква беше?

Цанковите очи светнаха.

– Една малка жена, със сини очи, с чипичък нос и с една брадавичка наляво на брадата.

– Видях я – каза стражарят.

– Видяхте я? – Накъде отиде?

– Вие сте неин мъж?

– Да.

– Турчин?

– Не!

– Тя приказва с мен, но тя търсеше турчин.

– Защо е търсила турчин?

– А, господине мой, не зная това. Друга ще е вашата жена, щом не сте турчин. Малко ли госпожи имат сини очи и брадавички?

Стражарят разсъждаваше нещо на умът си.

– На какъв език приказваше?

– На никакъв. Само едно казваше: „Turcul!“

– Жена ми е! Аз съм Туркулов! – извика в полууда от радост Цанко и поиска да прегърне стражаря.

След две минути един файтон като стрела фучеше към турското посолство.

Оттам файтонът като стрела фучеше към българското дипломатическо агентство.

Оттам файтонът като стрела фърчеше към полицейското комисарство.

Полицията и тя тури на нога всичките си средства.

Стражарят, който погрешно прати Магдалина към персийското консулато, даде показанията си на комисаря. Един файтон с него и Цанка изтрещя в персийското консулато, късно.

Но стражарът пред зданието обади, че видял подобна жена, но тя влязла в градината.

Хай в градината!

Имало такава жена с чипичък нос и с брадавичка, но тя вечеряла с домно Липяну и излезли алабраце.

– Домну Липяну? – извика комисарят.

– Кой е този Липяну? – попита запъхтян Цанко.

– Един от най-опасните донжуани на столицата. Ето странен случай!

– Какви са тия донжуани? – питаше Цанко безпокойно, отчаяно слаб в областта на литературата. – Разбойници някакви?

Комисарят се усмихна:

– Тоест... своего рода разбойник... Животът не взима, но...

Цанко настръхна.

– Господин комисар! Искам си жената честна и непокътната, както я доведох у вас! – викаше Туркулов и въображението му работеше немилостиво и неговото сърце изпитваше мъките на пъкъл...

– А, господине, в нашите сили е да ви я повърнем здрава и читава – този злодей Липяну никога не убива жените – останалото зависи от възренията на мадам Туркулова... Вие най-добре познавате... темперамента на съпругата си и в един град, пълен с опасни примки и съблазни, като нашия, благоразумните мъже внимават да не изгубват жените си...

Комисарят прати стражар да наиде домну Липяну, пожела всяко благополучие на Туркулова и отиде по друга работа.

VII

Туркулов се скита цели часове из осветлените улици и разглежда всяка жена с кавалер. Веднаж даже извика по име Магдалина, като я видя гърбом под ръка с един господин, и понеже изглеждаше, че тя си прави оглушки и не се извърна, той енергически я стисна за лакътя, ужасен в същия миг, като видя друга жена. Господинът, възмутен от тая дързост, поиска да повика полицията, но Цанко изчезна в мрачината.

Главата му се пукаше от мисли.

– Тя е такава срамлива!... Как да излезе алабраце с един чужд мъж!... И да приеме да я гошава още!... – И дойде му горчиво на ум българската пословица: „Кокошка и жена синор нямат“. – Право имат турците, дето казват: „На жена калъч дай, воля не давай!“... Но аз съм пак крив: защо я изтървах! – И той кроеше вече в ума си да я напуща...

Той се скиташе в полууда. „Не, няма да я напуща! И как ще може без нея?“ После помисли мрачно, че каквото и да се случи, Магдалина ще бъде доведена в българското дипломатическо агентство.

– Тя все ми се сърдеше затова пусто име: Туркулов, мислеше си той, – но сега благодарение на него аз ще я намеря. Всяко зло за добро... – Той пак отиде на агентството, но му казаха, че я няма там.

И ужасните мисли продължаваха да ровят и горят, като нажежени шишове, мозъка му.

Той се върна отчаян в гостилницата си. О, чудо! О, щастие! Там намери Магдалина и друго българско семейство. Те се бяха случайно намерили в градината и дошли заедно в гостилницата (градинския слуга по невнимание беше дал неверни показания).

– За срамотата! – казваше още развълнуваната Магдалина подир първите обяснения – да ме изгубиш!... Ами какво ще стане с нас ако вземе някой да ни опише и ни напечата?

Съпрузите Туркулови прекараха, до тръгването на увеселителния влак, още два дена в разходки из Букурещ. Излишно е да питате откопча ли се на минута поне Цанковата ръка от Магдалинината...

София, 1900

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4187>]